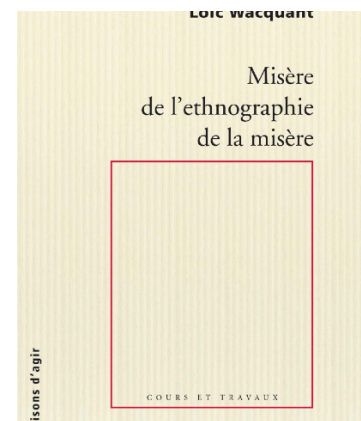
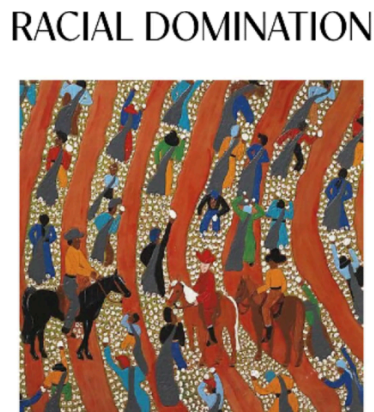
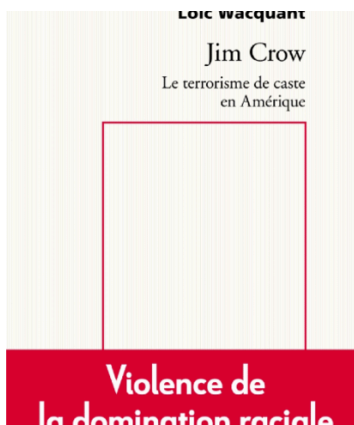

Publisert: 3 juni, 2026

En kort innføring i Loïc Wacquants sosiologi

Loïc Wacquant har gjennom hele karrieren argumentert for en samfunnsvitenskap fri for moralske dommer. Samtidig har han gjort seg bemerket som en av fagfeltets skarpeste stemmer.

Av: Victor Andreas Lund Shammas
instituttleder og førsteamanuensis ved Institutt for sosiologi og sosialt arbeid (ISS), Universitetet i Agder

Loïc Wacquant er en av få nålevende sosiologer som med rette kan kalles «genierklært», med et prestisjefullt MacArthur Foundation-stipend, uoffisielt kjent som et «Genius Grant», i starten av karrieren på 1990-tallet. Han begynte karrieren sin med studier i Frankrike, bl.a. Nanterre-universitetet, der han hadde selveste Jean Baudrillard som muntlig sensor på mastergraden: Wacquant var likevel ikke videre imponert over den franske filosofen, hvis «samlede verker» han studerte som del av eksamensforberedelsene, og **konkluderte** med at han var en «flimflam-kunstner» (en slags sjarlatan): «Det kurerer meg én gang for alle fra det som senere viste seg å være den amerikanske sykdommen kalt «postmodernisme»», som han sa i et senere intervju. Som sin mentor Bourdieu, er Wacquant lite «fransk» i sin epistemologi, hvis vi med det mener en tilbøyelighet til «**French Theory**», som Francois Cusset ironisk kaller det. Wacquant er snarere «anglosaksisk», nywebersk, empiristisk, der «teori» som oftest betyr mellomnivåteorier som skal underordnes det konkrete.

Etter å ha avtjent sin militære verneplikt på Ny-Caledonia, et fransk territorium i Stillehavet, langt unna Europa og Nord-Amerikas akademiske maktsentre, reiste han til Chicago for å ta en doktorgrad i sosiologi under veiledning av William Julius Wilson, en av USAs ledende eksperter på etnisitet og «rase». Wacquant skriver et sted at postgangen til Nouméa, hovedstaden i Ny-Caledonia, var såpass treg at han fikk tildelt blant de aller siste hyblene University of Chicago disponerte. Disse lå i Woodlawn-nabolaget, et fattig nabolag på sørsiden av den amerikanske millionbyen. Dermed fikk Wacquant en slags dobbeltutdannelse: sosiologisk undervisning med noen av datidens mest sentrale forskere, fra marxisten Moishe Postone til nevnte Wilson, men også en innføring i det «levde livet» til

noen av Amerikas mest marginaliserte mennesker. Ved siden av doktorgradsarbeidet, begynte Wacquant å bokse i den lokale nabolagsgymsen – Pierre Bourdieu skal ha vært **oppriktig bekymret** for at Wacquant skulle få så mange slag mot hodet at det ville sette en stopper for den akademiske karrieren, men Wacquant var hektet: Resultatet ble den livlige etnografiske skildringen *Body & Soul: Notebooks of an Apprentice Boxer*, nylig **gjenuttitt** i en utvidet 25-årsjubileumsutgave.

I et fag jeg tok med Wacquant i Berkeley, sa han en gang at han var oppdratt katolsk; han var ateist av overbevisning; men han var utstyrt med en «protestantisk arbeidsmoral». Wacquant har hatt en stor produksjon gjennom karrieren, og det er mulig å spore (minst) fire ulike tematiske spor og/eller faser:

1. Bourdieu og den amerikanske sosiologien

Den første fasen er Bourdieu-samarbeidet. Fra slutten av 1980-tallet og gjennom 1990-tallet virket Wacquant som en slags «akademisk entreprenør» som tok på seg å importere Bourdieus verker inn i amerikansk sosiologi. Han oversatte enkelte tekster, inviterte Bourdieu til Chicago og **senere Berkeley**, og skrev til slutt en bok sammen med ham, *An Invitation to Reflexive Sociology* (1992). Boken er kanskje fortsatt mest presise og tilgjengelige innføringen i Bourdieus tenkning. Wacquant var på mange måter den ideelle samtalepartneren: en lydhør tilhører som hadde kjønt Bourdieu fra Paris, men som nå var plassert i det amerikanske akademiske feltet, i stand til å yte den rette grad av motstand. *Invitation* er likevel en krevende tekst, selv om den tilgjengeliggjør Bourdieu gjennom dialogens form så godt det lar seg gjøre. Senere skulle de to også skrive **essayet** «*On the cunning of imperialist reason*» sammen, et skarpt angrep på hvordan amerikansk politisk «sunn fornuft» ble eksportert til resten av verden utover på nittitallet.

2. Etnografi: Strukturell, men kroppslig

Det andre sporet er etnografisk. *Body & Soul* hører hjemme her, men det gjør også en beryktet, 65-sider lang artikkel fra 2002 i *American Journal of Sociology*, der Wacquant sablet ned tre ledende amerikanske etnografers arbeider for å være moraliserende og utilstrekkelig analytisk innstilt på de strukturelle betingelsene som næret urban fattigdom. Det gjorde ham ikke spesielt populær, men det var karakteristisk for en skrivestil og angrepsform som jeg skal komme tilbake til nedenfor.

Wacquant har i senere år teoretisert sin foretrukne etnografiske tilnærming i mer positive termer, med flere essays og intervusjoner omkring viktigheten av en «kroppsliggjort sosiologi», blant annet et opplysende **intervju** med forskeren Dieter Vandebroek, og et akademisk **kampskrift** for en «sosiologi av kjøtt og blod» (som også foreligger i **norsk oversettelse**), der Wacquant presenterer sin aktørontologi. Aktører har (minst) seks egenskaper, skriver Wacquant: De er *symbolske, sansende, lidende, dyktige, sedimenterte* (bærere av nedfelt historie), og *situerte*.

3. Straff, nyliberalisme og urban marginalisering

Det tredje, og kanskje mest kjente, sporet omfatter storby- og straffesosiologien. I *Urban Outcasts* studerer Wacquant urban fattigdom og marginalisering, først og fremst i USA og Frankrike; han finsliper ghettobegrepet, som for Wacquant er positivt ladet og benevner et «parallelsamfunn» (men, igjen, med positivt fortegn) som beskytter en gruppe mot en fiendtlig innstilt omkringliggende majoritet, og som lar denne gruppen utvikle et rikt institusjonelt og kulturelt liv. Wacquant introduserer forestillingen om det han kaller «hyperghettoen», altså tidligere områder som nå har forfalt i den grad at de blir tappet for en positiv økonomisk funksjon, som oftest på grunn av politisk-økonomiske sammentrekninger og ideologiske skifter i storsamfunnet. Poenget er å vise hvordan nyliberal politikk nærer marginalisering, som i sin tur utløser det han kaller territoriell stigmatisering: Hele nabolag blir stemplet som symbolsk og sosioøkonomisk mindreverdige, og havner dermed i en selvforsterkende, nedadgående spiral.

Boken *Prisons of Poverty* handler – tittelen til tross – mindre om kriminologi og fengsler enn om politisk kunnskapssosiologi. Det er en studie av hvordan begreper sirkulerer, et tema som skulle bli stadig viktigere for Wacquant. Boken hører sammen med artikkelen han skrev med Bourdieu om «den imperialistiske fornuftens list» nevnt ovenfor. Dette var alterglobaliseringens høydepunkt – ikke antiglobalisering – med ATTAC-bevegelsen, Seattle-protestene og harmen mot IMF, Verdensbanken og «Washington-konsensus». Wacquant skriver seg inn i disse debattene (han var tidvis **skribent** for *Le monde diplomatique*, som traff denne tidsånden godt), men ikke om handel eller

økonomisk utvikling. Hans anliggende er hvordan «nulltoleranse» og «lov og orden» blir til en amerikansk *common sense* som eksporteres fra New York til resten av USA, Vest-Europa og Latin-Amerika, med negative følger.

I *Punishing the Poor* formulerer Wacquant en av sine mest kjente, men omstridte teser: at det var nyliberalismen som drev de høye straffenivåene i USA fra 1980-tallet til 2010-tallet. Etter hvert som velferdsstatens hjelpende «venstre hånd» ble trukket tilbake, måtte statens «høyre hånd» – politiet, domstolene, fengslene – ta over styringen av marginaliserte populasjoner, og håndtere de sosiale problemene som oppstod i kjølvannet av velferdsstatens tilbaketrekning. Et problem med tesen er at fangetallene i USA nå synker mens nyliberalismen ikke nevneverdig har avtatt; om noe er det som har avløst den, nesten verre. Wacquants fokus på nyliberalismetesen avtok også i den perioden fangetallene begynte å synke utover på 2010-tallet, og fokuset hans ble mer **historisk**, mer rettet mot marginale ytterpunkter som **abolisjonisme**, og mer **funksjonalistisk**, mindre makrokasalt.

4. Post-pandemisk raptus: Tilbake til det nye

Etter pandemien skjer det noe: Wacquant blir voldsomt produktiv og utgir omtrent en bok i året. *The Invention of the 'Underclass'* (2022) er en kunnskapssosiologisk «tvilling» til den tidligere *Prisons of Poverty*, denne gang om hvordan begrepet «underklassen» ble satt i sirkulasjon av Russell Sage Foundation og andre velmenende, liberale kunnskapsmiljøer, der fattigdom ble «rasialisert». Så følger *Bourdieu in the City* (2023), en tilbakevending til både Bourdieu og den urbane sosiologien; *Racial Domination* (2024) er en mastodont av et verk som angriper det Wacquant mener er analytisk «slappe» begreper som *racial capitalism* og strukturell rasisme. *Rethinking the Penal State* (2026), basert på Adorno-forelesningene i Frankfurt i 2024, og som er et forsøk på å tenke videre fra *Punishing the Poor*. I tillegg kommer fire fyldige essays i *New Left Review*.

Det er noe nesten remikssaktig over hele denne fjerde fasen: Hvert nye verk vender tilbake til et tidligere spor, men bruker disse inn mot nåtidige debatter, som **forestillingen** om «*racial capitalism*». Særlig det Wacquant mener utgjør en slags akademisk aktivisme får gjennomgå.

Mellom polemikk og analyse

Wacquants arbeider preges av i det minste to eiendommeligheter: en hang til polemikk, og en utpreget begrepsrikdom.

Det er ironisk at en forsker som gjentatte ganger gjennom karrieren – og med fornyet glød i senere år – har hamret løs på normativitet i forskningen, likevel er såpass forbundet med et polemisk register. For selv om Wacquant har fremholdt viktigheten av en nywebersk verdifrihet og det han kaller «analytiske begreper» – rensert for enhver normativitet og «rettergangens logikk», dvs. trangen til å ta ut tiltale mot den ene eller andre parten i samfunnet – er han også velkjent for sin sylskarpe penn. En **2002-artikkel** i *American Journal of Sociology* fyrte av en rekke bredsider – noen fortjente, andre, som veilederen Bill Wilson **sa** til *New York Times* i sin tid, av den mer distraherende arten «polemiske angrep» – mot noen av datidens ledende amerikanske storbyetnografer. «Han har opprørt mange mennesker», som Wilson sa. At Wacquant ikke har lagt fra seg denne siden ble tydelig med **utgivelsen** i 2025 av *The Poverty of the Ethnography of Poverty* – en tittel som alluderer til **Marx**, som også var en kvass retoriker – som tar opp igjen tråden fra kritikken av det Wacquant kaller en moralistisk, moraliserende etnografisk praksis.

Den store styrken ved hans nådeløst «analytiske» tilnærming er likevel at han ofte renser verden for støy og kompleksitet og koker sakene ned til sin essens – med tydelige lister over faktorer, dimensjoner og årsaker.

Begrepene flourerer dessuten i Wacquants verker – fra *kentaurstaten* (som er «liberal» mot øvre classesjikt, autoritær-paternalistisk mot lavere sosiale lag), til *negativ sosiodisé* (narrativer som rettfærdiggjør hvorfor noen blir «sosiale tapere»), og mye mer. Her står Wacquant i en selvsikker nykantiansk begreps-sosiologisk tradisjon, der mye av formålet med «tykke», kvalitative studier er nettopp å kunne generalisere via begrepsdannelsene.

Men det er samtidig en nøye kontrollert, selvbehersket begrepskonstruksjon vi står overfor. Wacquant skaper ikke begreper i øst og vest uten å tenke seg om, men bruker disse – på sitt beste – som kirurgiske instrumenter for å dissekere samfunnslegemet, eller som et sett med linser som lar oss se noe vi ellers ikke ville fått øye på. Når Wacquant støper begrepet *prisonfare* – modellert etter Clinton-

æraens «*workfare*», dvs. arbeidslinja, som en erstatning for «*welfare*» – er det for å si noe om hvordan han mener fengselet i USA virker som en samfunnsregulerende institusjon på makronivå: å få folk av velferd og over på «fengselsferd», om en vil.

Hvis jeg skal antyde en analyse av Wacquants egen posisjonaltet, er det som «heterodoks insider» – nær toppen av det amerikanske universitetssystemet, men med en oppfatning av å stå i opposisjon.

Noen steder kunne man ønsket seg mer fokus på Trump, ICE og fascismens fremvekst – og mindre krutt mot abolisjonister og andre aktivister. Men at Loïc Wacquant er et unikum i dagens sosiologi, fremstår for meg som hevet over enhver tvil. Få andre på «scenen» i dag har den samme pasjonerte tilnærmingen til sosiologien, kombinert med et velbehersket analytisk raseri. Og det er til slutt noe monastisk over denne tilnærmingen – en tilbaketrekking fra den sosiale verden, nettopp for å prøve å se den på ny.